Innehåll

A. PROBLEMET OCH PERSPEKTIVET 1

1 Introduktion, med syfte och framställningsbeskrivning 3
1.1 Problemet. Ägande och kontroll i aktiebolag 3
1.2 Bertil och Birger byter 6
1.3 Syftet summerat 10
1.4 Teorin kritiserad 12
1.5 Arbetets struktur och framställningens ordning 15

2. Ägande och kontroll i aktiebolaget 19
2.1 Problemet debatterat 20
2.2 Problemet kvantifierat 39
2.3 Problemet förklarat 1. Naturrättsligt ägandebegrepp 42
2.4 Problemet förklarat 2. Kontrollbegreppet utvidgas 50
2.5 Sammanfattning 57

3. Institution och idealtyp 61
3.1 Institution som ordning 62
3.2 Institutionellt perspektiv 66
3.3 Från institutioner till ekonomisk teori 72
3.4 Alternativa angrepp 79
3.5 Institutioner och kontroll av aktiebolaget 84
3.6 Sammanfattning 86

B. AKTIEBOLAGETS KONTROLL: MARKNAD 89
4. Aktiebolaget som ett kontraktsnäste utan företagsägare 91
4.1 Kontraktsnästet 91
4.2 Aktiebolaget avskaffar företagsägaren 100
4.3 Sammanfattning 114

5. Kontrollmarknader 117
5.1 Marknaden för bolagskontroll 118
5.2 Marknaden för ledarskap 144
5.3 Sammanfattning 150

C. AKTIEBOLAGETS KONTROLL: HIERARKI 151
6. Williamsons transaktionskostnadsteori 153
6.1 Transaktionskostnadsteorin 153

6.2 Kritik av transaktionskostnadsteorin 162
6.3 Sammanfattning 177

7. Hierarki, M-form och Aktiebolag 179
7.1 Hierarki 179
7.2 M-formen 182
7.3 Aktiebolagets styrelse 196
7.4 Sammanfattning 199
Appendix. Den självpåtagna piskan 201

D. AKTIEBOLAGETS KONTROLL: BRÖDRASKAP 205
Bakgrund 205
Avdelningens syfte, metod och framställning 206

8. Sfärens kvantitativa definition 211
8.1 Tidigare forskning 211
8.2 Den kvantitativa definitionen 226
8.3 Sammanfattning 259

9. Sfärens kvalitativa definition 261
9.1 Sfären och M-formen 261
9.2 Sfären och marknaden för bolagskontroll 263
9.3 Sfären och H-formen 264
9.4 Socialisationskontroll I - Sfären som ledarskapsmarknad 265
9.5 Socialisationskontroll II - Brödraskapet 267
9.6 Brödraskapet i sfären 276
9.7 Sammanfattning 281
Appendix 283

E. SAMMANFATTNING & IMPLIKATIONER 291
10.1 Sammanfattning och kritik 291
10.1.1 Sammanfattning och kritik av transaktionsformerna 291
10.1.2 Sammanfattning och kritik av kontrollbegreppet för aktiebolaget 294
10.1.3 Aktiebolagets yttersta överlevnadsvillkor - moraliska ledare eller tadelfria journalister 305
10.1.4 Fortsatt forskning 307
10.2 Politiska implikationer 310
10.2.1 Politisk implikation 1. Marknadens möjligheter 311
10.2.2 Politisk implikation 2. De två ägandebegreppen och aktiebolaget 312
10.2.2.1 Ansvar gentemot det ägda 312

10.2.2.2 Arbetarnas Egendom, men aktieägarnas ägande 315
10.2.3 Politisk implikation 3. Begränsat ansvar och övervakning 315
10.2.4 Politisk implikation 4. Den laglösa sfären 317
English summary 321

REFERERAD LITTERATUR 331

Figuröversikt

Figur 1. Arbetets struktur och framställningsordning 16
Figur 2. Antalet bildade aktiebolag 1866-1910 26
Figur 3. Diskriminering av kontrolltyper utifrån tid 54
Figur 4. Diskriminering av kontrolltyper utifrån kunskap och mätbarhet 54
Figur 5. Terminologisk sammanfattning 86
Figur 6. Ett företag utan företagsägare 93
Figur 7. Kontraktnästets termer 94
Figur 8. "Effektiv kontroll" (Efficient governence) 159
Figur 9. M-formens andel av de drygt 100 största företagen i USA från 1929 till 1979 188
Figur 10. M-formens andel av de största icke finansiella företagen i fem länder 189
Figur 11. Hermanssons femton familjer 213
Figur 12. Odhnoff och Låftmans sfärer 218
Figur 13. Sundqvists sfärer 220
Figur 14. Struktur av möjliga utbyten 233
Figur 15. Koalitionsformering 234
Figur 16. Nätverksexempel 235
Figur 17. Nätverksfär och centrumsfär 238
Figur 18. Sfärkonstruktionens arbetsgång 239
Figur 19. Wallenberg- och Handelsbankssfärerna 1975 247
Figur 20. Wallenberg- och Handelsbankssfärerna 1980 248
Figur 21. Wallenberg- och Handelsbankssfärerna 1986 249
Figur 22. Sfärkarakteristik utifrån formering och frekvens 256
Figur 23. Insiders och ägande mellan fem bolag 318